

Redactioneel

Sarah Haaij, Maxime van Haeren,
Jack van der Leden, André Nuchelmans
en Yosha Wijngaarden

‘Alle creatie is co-creatie’

Het romantische idee van de kunstenaar die in afzondering werkt bestaat nog steeds en spreekt tot de verbeelding. De schrijver die zich terugtrekt op een zolderkamertje of de schilder die zich verschanst in een atelier. De realiteit is echter dat creaties vaak juist binnen samenwerkingsverbanden tot stand komen. Denk aan musici in orkesten, acteurs bij theatergezelschappen of ontwerpers die een samenwerkingsverband vormen om een groot project te realiseren.

Kunstenaars/makers werken zelden solitair, schrijft Yosha Wijngaarden in het openingsartikel van deze *Boekman*. Naast tijdelijke partnerschappen, het delen van werkruimtes en het vormen van coöperaties, zien we ook de opkomst van Broodfondsen als financieel vangnet bij ziekte. In 2022 won Wijngaarden de Boekman Dissertatieprijs (een initiatief van het NWO-domein Sociale en Geesteswetenschappen en de Boekmanstichting) met haar promotie *Places of co-working: situating innovation in the creative industries*. Dit themanummer van *Boekman*, in samenwerking met de winnares, is onderdeel van de prijs.

Wat beweegt kunstenaars om ervoor te kiezen samen met andere kunstenaars een gebouw of ruimte te delen? Zijn dat financiële redenen of putten zij inspiratie uit de nabijheid van andere kunstenaars? Of is het de mogelijkheid tot samenwerken die de aanwezigheid van andere creatieven biedt?

Touria Meliani en Kirsten de Wrede, cultuurwethouders in respectievelijk Amsterdam en Groningen, vertellen in een interview met Wietse Schmidt dat ze oog hebben voor de meerwaarde van kunstenaars en creatieven voor de leefbaarheid van de stad, met name op plekken waar zij samenwerken. Culturele broedplaatsen zorgen voor vernieuwing, verbinding en kruisbestuiving.

Woningschaarste en stijgende grondprijzen zijn obstakels bij de zoektocht naar plekken om creativiteit de ruimte te geven, aldus de wethouders.

Samenwerking krijgt ook aandacht op kunst- en cultuuropleidingen, zo is te lezen in de bijdrage van Marieke Buijs. Om je als maker tot complexe thema's te kunnen verhouden, heb je anderen nodig, legt Paulien Oosterhuis, verbonden aan HKU Design, haar uit.

In het Verenigd Koninkrijk constateert Kate Oakley een hernieuwde aandacht voor coöperaties. Zij belicht de achterliggende motivatie van kunstenaars en creatieven om zich zo te verenigen.

Samenwerking kan echter ook in andere verbanden plaatsvinden dan tussen kunstenaars en makers onderling. In dit nummer ook aandacht voor de mogelijkheden van samenwerken tussen subsidiënten. Makers zijn vaak veel tijd kwijt om het benodigde budget voor een project uit verschillende financieringsbronnen (subsidies, crowdfunding, leningen) bij elkaar te sprokkelen. Als financiers een 'voorgemixte' combinatie van financieringsvormen aanbieden ontlast dat makers in het aanvraagproces. Boukje Cnossen geeft een voorbeeld van de totstandkoming van een kunstwerk in samenwerking van kunstenaar met publiek.

In een slotessay concludeert Pieter Hoexum dat het voor het scheppingsproces van belang is om regelmatig met jezelf alleen te zijn, 'maar dat het evengoed waar is dat alle creatie co-creatie is en dat [...] uit volkomen isolement niets waardevols voort zal komen'. Bovendien, zo schrijft Wijngaarden in het openingsartikel, leidt samen werken 'niet alleen tot kennisoverdracht, inspiratie en een sterke reputatie, maar biedt het ook zorg en hoop'. •